

ma da su iz brojnih razloga nedostupna javnosti, pa čak i stručnjacima. Ponaajmanje voljom njihovih vlasnika-kolekcionara koji svoje poštovanje i ljubav prema umjetninama izražavaju brižljivim pohranjivanjem i čuvanjem. Često ova djela ostaju ne-registrirana za poviest umjetnosti i ustanove zaštite kulturne baštine, stručno neobrađena. Potrebno je znatno više društvene brige i angažmana i financijskih sredstava da bi se ona mogla istraživati, izlagati, publicirati. Vrijedno je pomena nastojanje naših kulturnih institucija i društveno-političkih organizacija, napose Republičkog komiteta za prosvjetu, kulturu, fizičku i tehničku kulturu, da se pronađe način i financijska mogućnost da se ovo djelo otkupi i smjesti u jednu od muzejskih zbirki. Njen zna-

čaj za našu kulturu potvrđuje i pismeni apel prof. Vinka Zlamalika, direktora Strossmayerove galerije upućen Milanu Sporčić-Kosinjskom da se glava Sv. Ivana Krstitelja ne iznosi iz zemlje, a da bi u slučaju društvenog otkupa imala svoje mjesto u postavu stranih majstora Strossmayerove galerije.

ABSTRACT

A sculpture by Donatello from the collection of Milan Sporčić-Kosinjski

J. Vinterhalter

The private collection of Milan Sporčić-Kosinjski, a collector from Zagreb, contains numerous art objects and archives.

The most significant and valuable piece is the bust of St. John the Baptist, attributed to Donatello, Italian sculptor from the period of the Early Renaissance. The sculpture came to Yugoslavia through the family Frankopan. Prof. Grgo Gamulin was the first to connect this sculpture with the figure of St. John the Baptist in the cathedral at Siena, undoubtedly the work of Donatello from 1457. The piece from the Collection Sporčić-Kosinjski is of marble and the figure in Siena is cast in bronze, giving rise to the hypothesis that the proto-type — the original, is in Zagreb.

The author gives a brief description of the sculpture and remarks that the results of the scientific research — attribution, analysis, date, etc — are to be published soon. Cultural institutions and authorities in the city are seeking ways to raise sufficient funds to purchase this important work and to include it in the display of foreign masters in the Strossmayer Gallery in Zagreb.

ICOM — ICOM

Prvi kongres o muzeologiji u Grčkoj

Branka Šulc

Muzejski dokumentacioni centar, Zagreb

U grčkoj se muzeologiji posljednjih godina počelo ozbiljnije razmatrati pitanje mjesta i uloge muzeja, sistema njegova funkcioniranja i metodologije rada, njegova odnosa u predstavljanju materijalnih činjenica prirodne, civilizacijske i kulturne baštine. Ne želeći očigledno ostati na nivou dijagnosticiranja stanja i u tom području i samo u nacionalnim okvirima, Nacionalni je komitet ICOM-a (Međunarodnog savjeta za muzeje Unesco-a) Grčke uz sudjelovanje Nacionalnih komiteta ICOM-a Cipra i Jugoslavije, pod pokroviteljstvom Ministarstva za kulturu i nauku Grčke, organizirao i svoj 1. kongres o muzeologiji s temom *Muzeji u suvremenom društvu* tokom listopada 1984. godine u Ateni.

Tema skupa omogućila je i otvorenju, napose jasnu, analizu čuvanja kulturne baštine, analizirala je promjene u vlastitoj muzejskoj praksi i stvorila osnove za dublju analizu suvremene prezentacije cjelokupnog kulturnog nasljeđa.

Ipak dvije su osnovne karakteristike ovog skupa- utvrđivanje etičke i profesionalne odgovornosti muzejskih radnika u definiranju uloge muzeja i

očuvanju kulturnog identiteta uz uobličavanje dimenzija u kojima se muzej danas može integrirati od reprezentativnog ka reprezentirajućem, i definiranje specijalne preporuke Unesco-u za očuvanje kulturne baštine Cipra, gdje se počam od 1974. godine od strane Turaka vrši dramatična devastacija kulturne baštine, obavlja ilegalna preprodaja kulturnih dobara na umjetničkom međunarodnom tržištu, i vidno lomi ne samo karika i samog muzejskog kontinuiteta već postupno uništava i obilježja nacionalnog identiteta. Uvodnom riječi, Melina Mercouri, ministar za kulturu Grčke, koja svoje tumačenje zaštite kulturnog nasljeđa gradi na ideji progresivnog humanističkog shvaćanja i grčkog svijeta i čovjeka prošlosti i budućnosti, založila se opetovno i za ubrzano rješavanje problema očuvanja kulturne baštine Cipra i za restituciju kulturnih dobara Grčke koja se nalaze po brojnim muzejima svijeta, napose za povrat tzv. Elginovih spomenika s Partenona, koji se od 1816. nalaze u British Museumu u Londonu.

Restitucija kulturnih dobara, tema kojoj je i na ovom skupu posvećeno dosta prostora i pripremljena i podloga za IV kongres međunarodnog međuvladinog komiteta za pospješivanje vraćanja kulturnih dobara u zemlju njihova porijekla, koji se 1985. godine održava u Delfima, razjasnila je i brojne razloge sporog rješavanja toga pitanja ukazujući i na njegovu dugo-

trajnost. Budući da je odnos univerzalnog i nacionalnog u kulturi jedno od postojećih pitanja kojima se bave i brojne Unesco-ve komisije i međunarodni komitet za muzeje i zaštitu kulturnih dobara važna je nova orijentacija ka rješenjima koja trebaju omogućiti bolji uvid i u odnose muzeja prema restituciji dobara.

Iz tog pitanja uloge muzeja u zaštiti kulturnih dobara i restituciji potom je proizlazilo i pitanje njegova djelovanja u suvremenosti. Korespondencija interesa muzeja i društva, a ne samo plan praktičnog djelovanja muzeja, u okviru širine »zadane« teme, dozvolila je i projekcije osnovnih pretpostavki za funkcioniranje suvremenog muzeja.

U nizu od 30 referata i niza koreferata sudionika iz Grčke, Cipra, Jugoslavije te Italije i SR Njemačke, koje je pratilo više od 300 kolega iz Grčke, pokazalo se osobito poticajnim za uspostavljanje izravnih odnosa i komparacije iskustva na nivoima muzeoloških i muzejskih dosegaa Grčke, Cipra i Jugoslavije, posebno u kontekstu teme Unesco-ve Konvencije o načinu zabrane i zaštite ilegalnog uvoza, izvoza i transporta kulturnih dobara i Haške konvencije o zaštiti kulturnih dobara u slučaju oružanog sukoba. Unesco-va konvencija, donesena već 1970. godine, do sada je ratificirana samo u Grčkoj, Italiji, Cipru, Francuskoj i Turskoj, te je u tom smislu izrečena i preporuka da se ubrza njezino usvajanje i na nivou ostalih

evropskih zemalja. Moglo se na žalost, konstatirati i to da smo u odnosu na Grčku i Cipar, kao zemlja u cjelini, unatoč pojedinačnim i poticajnim uspjesima još uvijek na začelju među evropskim zemljama u području zaštite kulturnih dobara i u području usvajanja Unesco-vih preporuka, bez obzira na svu kulturnu svijest o neophodnosti te i takove zaštite kulturnog naslijeđa.

Konfrontirajući i uspostavljajući pojam muzeja i u historijskom kontekstu u moguće oznake realiteta sadašnice na nivoima tri zemlje sudionika i nosilaca tema — Grčke, Cipra i Jugoslavije, zaključeno je da se muzej mora mijenjati i uklopiti u pojave karakteristične za ovo stoleće. Skiciranjem mogućih pristupa razinama socio-kulturnih sistema, pri utvrđivanju stanja razvoja muzeja-muzealizacije, praćeno je i uobličavanjem njegovih značajki na povijesnom, tehnološkom, organizacijskom, kulturnom i socijalnom planu.

U širini tema skupa — od povijesti razvoja muzeja, renovacije arheoloških muzeja, problema etnografskih muzeja, osnivanja eko-muzeja u Grčkoj, muzejima na otvorenom, obrazovanju kadrova, dokumentacijskim i informacijskim sistemima, pa sve do prezentacije aktivnog istraživanja, koje se za sada provodi samo u Grčkoj, o uticajima atmosferskog zagađenja na spomenike kulture, dominirala su ne samo smiona traženja rješenja, analiza muzejskog sistema u današnjem društvu, već i težnja za reformom muzejskog sektora u Grčkoj i na Cipru.

Na muzeje i muzejsku djelatnost kolege iz Grčke i Cipra nisu gledali i raspravljali samo upitno, nego analitički, nastojeći postići i sinhronizaciju u radu, izmijeniti iskustva s kolegama iz ostalih zemalja, naglasiti i utvrditi potrebu za stalnom suradnjom na međunarodnom nivou, a prvenstveno na nacionalnom i regionalnom.

Referati muzejskih stručnjaka iz Jugoslavije logično su potakli i diskusiju o ulozi muzeja i sistema vrijednosti u odnosu na naše društvo.

Višnja Zgaga je prezentirala razvoj jugoslavenskih arheoloških muzeja kao osnove muzejskih početaka u nas dajući paralelno i tematsku osnovu za prezentaciju muzejske građe u takovim muzejima s brojnim primjerima iz naših muzeja, napose o izložbama arheološkog sadržaja održanih posljednjih godina u smislu renovacije mjesta i uloge tih muzeja.

Ljerka Kanižaj je svojim referatom na temu obrazovanja muzejskih kadrova

u Jugoslaviji ukazala na svu važnost postojanja nastave muzeologije u nas na srednoškolskoj i fakultetskoj razini i potakla živu diskusiju, budući da niti Grčka niti Cipar još nemaju katedre za muzeologiju, a programi naših katedri poslužiti će i kao polazište za formiranje takovih obrazovnih punktova u Grčkoj i na Cipru.

Anika Skovran je dala vrlo značajan prilog problematici muzeja kao izvora informacija o izvornim spomenicima kulture, napose u dijelu moguće dinamične koncepcije muzeja i odnosa zaštite kulturnog naslijeđa i uloge muzeja u tome.

Branka Šulc je situirala nastanak i razvoj muzeja u Jugoslaviji s genezom osnovnih muzeoloških pravaca, dajući presjek te djelatnosti na više nivoa. Muzej kao svojevrсни deponent »istine«, sa svojom arheologijom, svojim sjećanjem, koji je ovdje u Ateni pod okriljem Muza i u neposrednoj blizini prvih oblika muzeja na Partenonu, još je jednom potvrđen kao »oblik« dorastao da postane i metodom nacionalnog oslobođenja i rasta ali i mjesto koje valja omogućiti zadovoljavanje humanih kulturnih potreba čovjeka.

Zaključak koji se spontano nametnuo nakon ovog višednevnog savjetovanja muzealaca, konzervatora i ostalih stručnjaka jest da su muzeji Jugoslavije nasuprot muzejima Grčke i Cipra još u traganju za prihvaćanjem osnovnih ali i zajedničkih, koordiniranih, metoda rada, da je zaštita kulturnih dobara na nivou čestih prihvaćanja različitih kompromisa (a prostor za kompromise se danas ipak sve više sužava, i budu li se i dalje poštivali više kriteriji brzog rentabiliteta-turizma primjerice, Vis iliti Issa primjerice, ovu bismo našu povijesnu cjelinu sa svim njezinim vrijednostima, i ljepotama, mogli i neminovno i bespovratno izgubiti), te da se otkvi regionalni skupovi (zemalja susjeda, napose) i rijetke prilike za elaboriranje brojnih iskustava, upozoravanja na aktualne muzeološke teme i pokazatelj potreba za kontaktima, sviešču da se zajednički može pridonijeti efikasnijem rješavanju bitnih problema muzejske struke i internacionalizirati ih do mjere efikasnosti. Organizator je ispunio očekivanja i u pitanju rješavanja problema zaštite kulturnih dobara Cipra, potaknut izuzetnim nastojanjima predsjednika Nacionalnog komiteta ICOM-a Cipra Vassosa Karageorgisa i ostalih kolega muzealaca ciparskih muzeja ali i podrškom, ne samo moralnom, grčkog ministra kulture i muzealaca Grčke.

Donesena je značajna preporuka skupa o tom pitanju da se na Cipru formira stalna komisija Unesco-a za zaštitu od devastiranja i otuđenja spomeničke baštine, da se aktivnije angažira i Unesco-v Međunarodni komitet za zaštitu spomenika kulture, da se spriječi ilegalna prodaja kulturnih dobara Cipra i dopune postojeće konvencije i preporuke Unesco-a o zaštiti kulturnih dobara u smislu njihova efikasnija provođenja. Preporuka je jednoglasno usvojena od strane svih sudionika skupa i za očekivati je i njezino brzo provođenje u praksu budući su sastanku prisustvovali i stručnjaci za tu problematiku iz samog Unesca.

Završne riječi Demetriososa Pallasa, predsjednika Organizacijskog odbora ovoga skupa i Yannisa Tzedakisa, predsjednika grčkog nacionalnog komiteta ICOM-a, težile su sažetku, ne novim riječima, jer je konstantna diskusiona živost bila recenzentom svakom izrečenom prilogu, istraživanju, ideji, a one glase da je potrebno reintegrirati kulturna dobra i u politiku društva i njegov razvoj, međusobno povezivati sve one činioce koji posredno ili neposredno utječu na vođenje politike i brige o kulturnim dobrima, razvijati međumuzejsku suradnju između Grčke, Cipra i Jugoslavije i na daljim, dubljim nivoima i promovirati prepoznavanje muzeja kao ključnih institucija na kulturnoj sceni osamdesetih godina u smislu zaštite kulturnih dobara.

ABSTRACT

First Congress of Museology in Greece

B. Šulc

This is a review of the First Congress of Museology, which took place in Athens at the end of 1984, organized by the National Committee of ICOM of Greece in collaboration with the NCs of ICOM of Cyprus and Yugoslavia, under the patronage of the Greek Ministry of Culture.

The theme of the Congress was »Museums In Contemporary Society«. Participants from Greece, Cyprus, Italy, Yugoslavia and West Germany gave a total of 30 reports offering solutions to many museum and museological problems. Difficulties in the restitution of cultural heritage and problems of originals and copies, especially in Greek museums, were considered. In particular the problem of the cultural identity of Cyprus was pointed out. The conclusion was that a number of UNESCO recommendations and conventions on the protection of cultural heritage should be ratified.